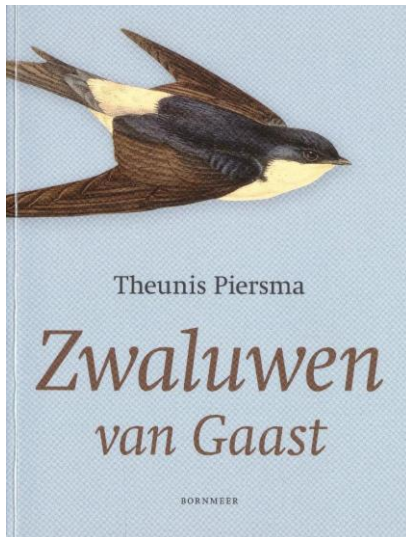

Nieuw in de Jan Verwey Bibliotheek

Jelle van Dijk

Theunis Piersma 2014. *Zwaluwen van Gaast*. Uitgever Bornmeer Fryslan. 140 pagina's. Prijs € 15. Ook in het Fries: *Sweltjes fan Gaast*.

Van alle boeken over natuur die ik in 2014 heb gelezen is dit veruit het aardigste. Theunis Piersma, gelauwerd onderzoeker op het gebied van trekvoegecologie (Spinozaprijs!), heeft in dit boekje het wel en wee beschreven van de broedende Huiszwaluwen aan zijn huis in Gaast. Het duwtje in de

rug dat nodig was om de pen ter hand te nemen, was de vraag van zijn buurman: "Waar blijven onze zwaluwen in de winter, Theunis?"

Het leven van de Huiszwaluwen in Gaast wordt in korte hoofdstukken beschreven op een wijze die van begin tot eind boeit. Natuurlijk gaat het over nestbouw, luisvliegen, jagende Boomvalken en voedsel. De vragen, waar Piersma nog geen antwoord op weet zijn: waar slapen ze en waar zijn ze in de winter? Dit zijn ook de vragen, waarop onderzoekers van Gierzwaluwen al jarenlang een antwoord proberen te vinden. Dankzij moderne technieken worden voor de Gierzwaluw langzaam maar zeker deze vragen beantwoord. Piersma vermoedt dat ook Huiszwaluwen in de lucht 'slapen' en dat hun gedrag in Afrika veel overeenkomst vertoont met dat van de Gierzwaluwen. Het ringen van Huiszwaluwen heeft heel weinig opgeleverd: van de miljoen geringde vogels werden er maar 21 teruggemeld ten zuiden van de Sahara. Met geolocators is bij de Huiszwaluw nog niet gewerkt. Nieuw is het onderzoek met isotopen van veertjes, geplukt van uit Afrika teruggekeerde Huiszwaluwen. Dit laat zien dat de zwaluwen van Gaast in Kameroen en Congo overwinteren.

Evert Jan Lammerts & Anton van Haperen (redactie) 2014. *De natuur van de kust*. Uitgeverij Natuurmedia, Amsterdam. 90 pagina's. Prijs € 19,45.

Het beheer van de zeereep bestond tot in de jaren negentig uit het vastleggen van stuivend zand door het planten van helm en plaatsen van takkenschermen. In deze eeuw zien we een totaal andere vorm van kustverdediging. Met uitgebreide zandsuppleties worden nieuwe zandbanken voor de kust gelegd, worden stranden verbreed en krijgen de zwakke plekken in de kustlijn een nieuwe duinenrij als zeewering. Zelfs voor de Hondsbossche Zeewering

ontstaat momenteel een nieuw duingebied als versterking van de zeewering. Verder wordt gestreefd naar meer dynamiek in de zeereep door het verwijderen van helm- en duindoornbegroeiing. Dit alles heeft ingrijpende gevolgen voor de natuur van de kust.

Het deskundigenteam van het Kennisnetwerk *Ontwikkeling Beheer Natuurkwaliteit* (OBN) is een onafhankelijk, innovatief platform waarin beheer, beleid en wetenschap op het gebied van natuurbeheer samenkomen. Vanuit dit platform, is dit bijzondere boek tot stand gekomen.

Wat allereerst opvalt, zijn de prachtige foto's, niet alleen van dieren en planten, maar vooral van kustlandschappen. Daarbij zijn de luchtfoto's van bijvoorbeeld de zandmotor bij het Westland en de kustvorming op Schiermonnikoog bijzonder instructief.

Maar ook de tekst boeit van begin tot eind. De schrijvers onderscheiden drie kustgebieden: Waddengebied, vaste landsduinen en Deltagebied. Ieder gebied kent zijn eigen dynamiek. Onze aandacht gaat vooral uit naar de resultaten van recent OBN-onderzoek. Hier komen belangrijke zaken aan bod zoals: luchtverontreiniging verstoort de bodemchemie, effecten van suppleties op de duinontwikkeling, ecologische effecten van de zandsuppleties op de duinen, ontwikkeling van zoet-zoutgradiënten met en zonder dynamisch kustbeheer en begrazing van de kustduinen.

Met nieuwe duinen voor de boulevards van Katwijk en Noordwijk, de aanleg van een lange zandbank in ons kustwater en ingrepen in de zeereep bij de provinciegrens en bij de Wassenaarse Slag, kunnen we ook in onze omgeving de gevolgen van het nieuwe kustbeheer van nabij volgen. Dit prachtige boekje geeft hierbij boeiende achtergrondinformatie.

Marijke Drees, Heleen Goddijn, Sim Broekhuizen, Jasja Dekker & Dick Klees. 2008. *Wilde konijnen*. KNNV Uitgeverij, Zeist & Zoogdiervereniging VZZ. 94 pagina's. Prijs € 20, maar in de uitverkoop voor € 10.

Dit bijzonder aardige en informatieve boekje over konijnen had eigenlijk al direct bij verschijnen aangeschaft moeten worden. Een team van deskundigen heeft een grote hoeveelheid kennis op een prettige manier toegankelijk gemaakt. Bovendien is het boekje prachtig geïllustreerd met foto's, grafiekjes en tekeningen. Allerlei onderwerpen komen aan bod zoals de verspreiding in Europa, de vroegere fokkerijen (warandes) in de duinen, parasieten, ziekten, groepsleven en konijneneters. Interessant is ook het hoofdstuk waarin de relatie met hazen wordt besproken. In de duinen komen beide soorten voor en af en toe is er van enige interactie sprake (vooral informatie van jagers!). In het voorwoord wordt gewag gemaakt van de aanvraag in 2008 om het konijn op de Rode Lijst te zetten vanwege de sterk afnemende aantallen in grote delen van ons land. Gelukkig is de stand weer wat opgeleefd en staat het konijn nog niet op de Rode Lijst.

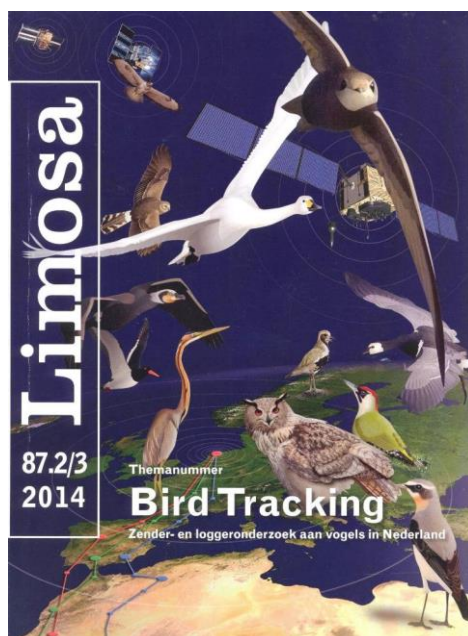
Raymond Klaassen & Jeroen Reneerkens (redactie) 2014. *Bird Tracking. Zender- en loggeronderzoek aan vogels in Nederland*. Themanummer van Limosa (jaargang 87 nr 3/4). 125 pagina's. Prijs € 10.

Tot eind vorige eeuw was onze kennis van vogeltrek gebaseerd op veldwaarnemingen, ringvondsten en het aflezen van kleurringen. Dat heeft veel kennis en inzichten opgeleverd. Maar modern onderzoek met vogels, die te volgen zijn met een zender of een geolocator heeft meer informatie opgeleverd dan 100 jaar ringonderzoek! In deze aflevering van het tijdschrift Limosa wordt een hele serie onderzoeken gepresenteerd, waarbij de moderne

techniek van groot belang is geweest. Vogels met een zender op de rug zijn zeer nauwkeurig te volgen via een satelliet. Bij een geolocator moet de vogel terug gevangen worden en moeten de gegevens in de computer worden afgelezen. In de geolocator worden gegevens over tijd en daglengte opgeslagen, waarmee achteraf een plaatsbepaling tot op enkele honderden km nauwkeurig mogelijk is. Dat lijkt erg grof, maar voor een enorm continent als Afrika krijg je toch een goede indruk, waar de vogels in de winter verbleven. Voor zenderonderzoek komen alleen grote vogels in aanmerking zoals zwanen, ganzen en roofvogels. De geolocator weegt slechts enkele grammen en kan worden toegepast bij veel kleinere soorten. Wel moet de vogel met de geolocator worden terug gevangen. Je moet dus wel werken met zeer plaatstrouwe vogels, zoals een Gierzwaluw, die jaren achtereenvolgens in dezelfde nestkast komt broeden. Een derde techniek, die wordt toegepast, is de GPS-datalogger in combinatie met een gecodeerde halsband. De datalogger slaat nauwkeurig de coördinaten op van elke plek waar de bewuste vogel zich bevindt. De halsband of kleurring maakt de vogel in het veld herkenbaar. Als de vogel tot op 400 m benaderd is, kan de onderzoeker een draadloze (bluetooth) verbinding met de datalogger tot stand brengen en de opgeslagen gegevens naar zijn eigen laptop halen. Een greep uit de onderwerpen:

- Met *zenders*: foerageerlocaties van Purperreigers, dispersie van jonge Oehoe's;
- Met *gps-dataloggers*: pleisterplaatsen Kleine Zwanen, Buizerden op vliegvelden;
- Met *geolocators*: trekroutes van Tapuiten, trekroutes van Gierzwaluwen.

Uit deze voorbeelden blijkt al dat de moderne techniek niet alleen wordt ingezet om de trekroutes in kaart te brengen, maar dat ook zaken als foerageergedrag (belangrijk om het leefgebied te beschermen) een stuk duidelijker kunnen worden.

Dit buitengewoon interessante themanummer begint met een uitgebreide inleiding over het onderzoek in Nederland met behulp van moderne technieken, geschreven door Jeroen Reneerkens (bekend van zijn onderzoek naar de Drieteenstrandloper) en Raymond Klaassen (bekend van o.a. onderzoek met gezenderde Visarenden). Beide biologen hebben in ons Jan Verwey Natuurcentrum een lezing over hun onderzoek gegeven!